pagini bucovinene

ANUL VI nr. 7 (67)

IULIE 1987

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

Vara fierbinte a patriei

A fost o vară fierbinte ca și aceasta, de acum. A fost o vară în care comuniștii, întregul nostru popor au deschis o nouă epocă în bimilenara noastră istorie. A fost vara celui de al IX-lea Congres al partidului, moment de răscruce în drumul neabătut al oamenilor muncii din patria noastră pentru bunăstare și progres, pentru socialism și pace.

A fost ales în acele zile de înalt patriotism și conștiință civică în fruntea partidului cel mai iubit fiu al națiunii noastre, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

Timpul a trecut. Cincinal după cincinal, an după an, zi după zi, sub conducerea partidului, avînd drept călăuză gîndirea înțeleaptă și clarvăzătoare a Președintelui țării, patria noastră a cunoscut o dezvoltare fără precedent, s-a transformat din temelii.

Este greu acum să redai în cuvinte înfăptuirile ultimilor 22 de ani cîți au trecut de la cel de al IX-lea Congres al partidului. Nu este colț de țară care să nu fi cunoscut în acești ani profunde transformări. Orașele și satele noastre sînt acum altele, mai frumoase, mai înfloritoare. S-au înălțat pretutindeni fabrici și combinate, pămîntul a dat an de an roade mai bogate, s-au construit școli și institute de învățămînt superior. Știința și cultura au devenit factori spirituali de cea mai mare importanță în formarea conștiinței omului nou, cel care cu brațele și cu mintea înalță edificiul patriei de azi și de mîine.

Vară fierbinte. Peste cîmpiile țării soarele se joacă-n văzduh cu vîntul. Fertilele ploi ostenesc printre nori și iată-le găsindu-și odihna pe obrazul aspru al pămîntului. Văzute de sus, Cîmpia Românească și colinele și dealurile domoale par părți ale unui miraculos tablou, în care se citesc culorile patriei. Ostenesc oamenii deasupra ogoarelor, cum au învățat din strămoși, culeg rodul livezilor, cad lanurile sub ascuțișul luminii, ca fulgerate, aur se cerne din trupul spicelor, dau în lacrimă fierbinte și strălucitoare viile. De abia presimțit, cuvîntul de răcoare al munților călătorește către șesurile dogorîte de arșiță. S-ar putea numi toate acestea cu un cuvînt : BUCURIE !

Văzută de sus, din înaltul cerului, Țara se-mbracă în faldurile curcubeului, statornica muncă, statornica devenire a zidirilor ei, furnicarul mulțimilor, nesfîrșita împletire a drumurilor care duc către MÎINE dau imaginea unui tărîm peste care timpul curge în folosul poporului care-l stăpînește. Dar ochiul nostru nu nevoia îndepărtării o simte, ci pe cea a apropierii și a îmbrățișării lucrurilor, de aceea VEDEREA noastră presimte și știe că fierbintea vară românească înseamnă rodul pe care-l culegem din marea încăpere dintre munte și mare, din satele și orașele înfloritoare, din aplecarea asupra pămîntului, a metalului, a planșetei și a paginii imaculate, din surîsul fără de pată al copilăriei și al vîrstei înțelepciunii, din mereu nesfîrșita voință de mai bine, de adevăr și dreptate, de pace în lume. Trăim și creăm acest anotimp dogoritor, în care faptele de zi cu zi sînt cea mai binefăcătoare răcoare așezată pe frunțile noastre, trăim și visăm acest anotimp lîngă care, iată, se și ivește pe zare un altul și mai primenitor.

P. B.

Desen de Traian BRADEAN

autograf ION DRĂGĂNOIU

PRIVIREA

Nici nu e chiar atît de mult de atunci... Vara lui 1965. Proaspătul profesor de română care eram a hotărît să-și petreacă luna de miere mergînd pe jos de la Suceava la Sighetul Marmației. Brașoveanului din mine, obișnuit cu formele severe ale Bisericii Negre, îi era un nedeslușit dor de căldura culorilor Voronețului și de îndrăzneala săgeților de lemn ale Maramureșului. Suceava și Ipotești ; Sucevița, Solca și Gura Humorului ; Voronețul, într-o zi cu o ploaie măruntă și aburoasă ; Cîmpulung și Moldovița ; Borșa, Vișeu, Sighet și Săpînța... Deși au trecut de atunci două decenii, deși m-am întors de nenumărate ori în acele locuri, acea primă călătorie, făcută pe jos după modelul eminescian, nu mi se poate șterge din memorie.

La Gura Humorului, unde am dormit o noapte, soția mea, colecționară de țesături țărănești, a descoperit o bătrînică fermecătoare care și-a deschis sipetul pentru noi. În timp ce femeile desfăceau valurile de țesături, ochii mei erau fermecați de sute de ouă încondeiate, o adevărată Duminică a gramaticii culorilor. Și deodată, de parcă pe mine m-ar fi așteptat acolo, de cine știe cîtă vreme, acoperit cu un fin strat de colb, un superb cap bărbătesc pictat pe lemn, a cărui privire mă urmărește și azi. Eu sînt colecționar de întîmplări, nu de obiecte, dar chipul zugrăvit pe lemn mi l-am dorit, venea de demult spre mine, era imaginea melancoliei umane, un alt eu, care cunoscuse tristețea întregii lumi. De orice însă s-ar fi despărțit fermecătoarea bărtînică dar nu de el, cel uluitor de laic în tristețea care îl stăpînea. „Nu pot, maică, pe ăsta nu ți-l pot da. Cînd nu plouă mergem cu el devale și îl îngropăm sub pietre și plouă". Cum poți să-i iei cuiva ploaia ? Soarele da, el poate fi luat. Dar ploaia... Am plecat încărcați de țesături și de ouă încondeiate pe care le mai am și azi. Mă urmărește și azi privirea aceea aducătoare de ploaie și de oricîte ori mi-e sete mă gîndesc la ea.

Ca o poveste

Din veșnicii terestre crește grîul,
oprindu-și timpul, mort de osteneală,
ca o poveste se petrece rîul
în liniștea înaltă și egală !

Cîmpia Românească se aprinde
de-atîta galben și de maci solari,
de-adînc se-ncarcă țara cît cuprinde,
cad stropi de miere legănați și rari.

Atinge-mi, bună țară, fruntea caldă
cu iarba verde și cu codrul lin,
în vînt subțire sufletul mi-l scaldă,
să pot mereu la pieptul tău să vin !

Vasile PUHA

„Cred în superioritatea calitativă și în eficiența culturală superioară a sintezei"

— Spuneați odată, într-un interviu de care probabil nu vă mai aduceți aminte, că „noi nu trebuie să avem nici un complex, dar nici să dăm ocazie de a ni se pune note sub valoarea noastră reală". Vă refereați, desigur, la cultura românească, la intelectualitatea noastră. Numele dumneavoastră a depășit, în diferite împrejurări, granițele geografice ale țării. Un poet francez, la Paris, Pierre Oster-Soussouev, fără intenția de a ne flata, vă cita numele cu prilejul unei întîlniri, în termeni elogioși, în compania unor celebrități... Care este opinia dumneavoastră cu privire la o mai bună cunoaștere a creației literare românești în contextul universal ?

— Niciodată o literatură n-a fost receptată în străinătate numai din motive pur „literare". Dacă n-ar fi existat expedițiile militare franceze în Italia, în secolul al XVI-lea, renașterea italiană n-ar fi fost cunoscută și încurajată în Franța. Un exemplu din zecile, sutele posibile. Pentru media, în epoca actuală mai ales, evenimentul-șoc, marea surpriză, senzația enormă sînt esențiale. Avangarda, inclusiv românească, a învățat bine această lecție. O literatură trebuie să fie, în același timp, „modernă", „sincronică", în consonanță cu nivelul, orientările și valorile mediului cultural străin căruia i se adresează. Cînd ești foarte „specific", foarte „folcloric" nu poți interesa decît pe etnografi. Nu trebuie să înțelegeți de aici că aș fi partizanul sincronismului mimetic, epigonismului, alinierii mecanice. Dimpotrivă, consider aceste atitudini ca profund sterile, dăunătoare, lamentabil de minore. A compila critici străini, numai pentru a fi (aparent) **à la page**, ce poate fi mai trist ? Dar nu-i mai puțin adevărat (pentru a mă exprima foarte simplu) că fără un element de universalitate, fără un simbolism viu și comunicativ, fără o polivalență deschisă, o literatură nu poate comunica, nu poate ieși în lume. În domeniul critic ceea ce poate fi transmis mai ușor sînt „ideile", universale prin structura lor, și nu „impresiile", „imaginile" sau „judecățile" particulare, greu comunicabile prin definiție. Cînd cultura română va face saltul hotărîtor de la „imagine" la „idee" (situație schematică, simbolică, bineînțeles) ea va avea mult mai multe „șanse" decît pînă acum.

— Am auzit de multe ori că literatura sau critica noastră nu ar fi interesante pentru alte popoare. Dumneavoastră ce credeți ? Ați putea enumera cîteva lucrări care ar fi „interesante" ? Pentru temele, metodele și soluțiile lor.

— Aproape tot ceea ce a fost efectiv „interesant" de fapt s-a și tradus. Dacă aceste realizări sînt regretabil de puține, cauza trebuie căutată în situația evocată mai sus. Cred că ar interesa, efectiv, în străinătate, literatura lui Camil Petrescu, eseuri critico-biografice de genul **Spre alt Istrati**, de Mircea Iorgulescu (deja implicat în studiile și edițiile literare internaționale ale acestui scriitor), unele eseuri ale lui C. Noica, mai ales ultimul : **Scrisori despre logica lui Hermes.** Sînt primele nume și titluri care-mi vin în memorie.

— În sensul celor discutate pînă acum, cum vedeți o mai eficientă circulație a valorilor culturale : ale noastre spre universal și invers ?

— Intensificarea — cu o expresie consacrată — a „schimburilor culturale" —, o cît mai mare frecvență a scriitorilor și oamenilor de cultură români la cît mai multe reuniuni literare internaționale... Despre acestea am scris și vorbit — eu și alții — nu o dată. O metodă ar fi și traducerea, în țară, de ediții bilingve (ceea ce se face într-o oarecare măsură), ca și a textelor tehnice, specializate, a lucrărilor de erudiție și de referință românești, în limbi de circulație internațională. Dar în toate aceste împrejurări factorii decisivi sînt următorii doi : 1. o bună difuzare, expunere, expediere și vînzare de cărți ; 2. un sistem de relații de presă și intelectuale ; doar acești factori publicistici pot asigura, practic vorbind, o reală „recepție".

— În „spațiul" acesta în care se poate crea, sau să zicem că se creează realmente, concurența bănuiesc că e teribilă și competiția internațională e foarte apăsătoa-

Interviu realizat de Dana PRELIPCEANU

(continuare în pag. III)

A PRIVI

OMUL CA UN CÎNTEC

L-am cunoscut acum șapte ani. Știam despre el din referirile unor critici, precum Petru Comarnescu, Vasile Drăguț, Ion Frunzetti, Dan Grigorescu, Virgil Mocanu. Aș cita doar din prefața unei monografii : „...operele lui Traian Brădean sînt trainice, robust colorate, grav și discret melancolice, de o senină tristețe, și dacă, așa cum se spune, constanta afectivă a sufletului uman este gravitatea și o anume tristețe, atunci, de bună seamă, această operă este emanată dintr-o profundă omenie". (dr. Dan Cristian Popescu). A venit apoi la Suceava și l-am cunoscut ca pe un om plin de modestie și delicatețe. Ne preocupa realizarea în zona industrială a Sucevei a unei lucrări de artă monumentală, mozaicul „Eroismul uman în opera de făurire a noii societăți". Autori : Traian Brădean și Iacob Lazăr. Cîte n-ar trebui spuse despre entuziasmul și sprijinul deosebit pe care l-am primit din partea directorului Ion Nemțișor ; despre calmele, instructivele discuții în jurul schițelor ; despre rezistența necesară peretelui suport ; despre smalțuri, plăcuțe, patină ; despre raportul între desenul viguros și armonia culorilor ; despre perioada de „coacere" de la CESAROM ; apoi despre dupăamezile pe care le așteptam cu nerăbdare pentru a vedea încă un registru montat. Privit atunci, privit astăzi, mozaicul nostru este pentru mine, pentru noi toți, una din cele mai frumoase opere de artă monumentală din județul Suceava și, de ce nu, din întreaga țară. El dezvăluie, pe o suprafață de aproape 400 metri pătrați, un imn de mare sensibilitate și frumusețe adus omului de aici și de pretutindeni, sub diversele lui fațete de păstrător, continuator și făuritor de valori spirituale și materiale. Omul care a păstrat doina și rostirea românească ; femeia care a sădit în sufletul pruncului vocația de ziditor ; bărbatul ce poartă pe chip dîrzenia făuritorului care a învins toate greutățile și face astăzi locomotive, vapoare, avioane, calculatoare ; omul ca măsură a tuturor lucrurilor, ales de pe toate plaiurile românești, adus în cetatea de 600 de ani a Sucevei, topit într-un cîntec de culoarea aurului dacic și aspirînd spre soarele unor atît de meritate speranțe. Ori de cîte ori îmi caut bucuria de a trece prin fața acestei lucrări nu pot să nu-mi amintesc : „operele lui Traian Brădean sînt trainice, robust colorate, grav și discret melancolice...".

Alexandru TOMA

În laboratorul unei reconstituiri

Cînd publica în 1980 cartea **Coşbuc în căutarea universului liric**, Lucian Valea se întreba (p. 5) cu o retorică savuroasă şi o ironie travestită în fals scepticism: „ce se mai poate spune nou despre **vechiul** clasic, memorizat, cu îndărătnicie, de elevi ; citat, cu elocvenţă, de orice ins, care a mirosit măcar un dram de învăţătură; repudiat de avangardă (...) ; supralicitat de neosemănătorismele, mai vechi şi mai noi, cu agresivitate ; stors pînă la istovire, într-o paralelă devenită deliciul dascălilor de literatură — **Eminescu şi Coşbuc** — ; tiranizînd gustul şi gîndirea critică prin formula lansată de Gherea — poetul ţărănimii (...) ; acuzat de plagiat, într-o manieră nu numai nedreaptă, ci şi de confuzie şi de ignorare a dialecticii motivului literar şi realizării sale artistice ; bagatelizat, uneori trasformat în textier de romanţe care au făcut deliciul sindrofiilor autohtone; interpretat şi îngrămădit, cu de-a sila, în teorii mediocre de manuale şcolare etc.".

Un prim răspuns privind problematica operei, dificultăţile reconstituirii biografice, atitudinea exegetului în faţa memorialisticii, rolul unor personalităţi şi medii socio-culturale în definirea personalităţi lui George Coşbuc — toate acestea se găsesc **in nuce** în chiar finalul volumului mai sus amintit, veritabilă prefaţă sau concentrată anticipare a problematicii recentei cărţi apărute, **Pe urmele lui George Coşbuc** (Editura Sport-Turism, 1986).

Întrucît biografia oferă posibilităţi de investigare a operei ,deschideri spre universul ideatic al acesteia, decodări ? În ce măsură biografia reconstituită de Lucian Valea e inconfundabilă, referenţială ? Principalul merit al monografiei în discuţie, contribuţia ei reală pentru istoria literară socotim că rezidă în atitudinea faţă de sursa de informaţie şi curajul selecţiei, Lucian Valea realizînd o impresionantă — prin cerbicie şi persuasiune — muncă de curăţire a traseului existenţial al poetului, năpădit de o vegetaţie informaţională care risca să deformeze chipul real al acestuia. Exegetul a trebuit să străbată o memorialistică nu totdeauna de cea mai bună calitate, pagini de legendă (revenirile lui misterioase în Ardeal, spre exemplu), mistificări, denigrări (vezi tevatura cu plagiatul, Lazu &comp.), a trebuit, pe bună dreptate, să renunţe la o anecdotică picantă sau la rememorări de un pitoresc suspect (vezi, de pildă, cazul Octav Minar). să se debaraseze de o întreagă ţesătură parabiografică, superfulă sau calomnioasă, parazitînd în jurul — paradoxal — unei personalităţi discrete şi lipsită de tentaţia intrigii, sîrguincioase şi pasionate în erudiţie, distrate uneori şi blajine totdeauna, cum a fost omul George Coşbuc. Ei bine, cu o adevărată vocaţie a reconstituirii, în care obiectivitatea şi probitatea demersului nu sînt diminuate de momentele inevitabile ale polemicii, Lucian Valea realizează prima „integrală" cronologică a vieţii poetului de la Hordou. De altfel, capitolele înseşi dau sugestia criteriului şi performanţei : „În căutarea obîrşiilor", „La gimnaziul fundaţional din Năsăud", „La facultatea filozofică din Cluj", „Gazetar la Sibiu", „...Soarele la Bucureşti răsare", „Slujitor al culturii", „Peregrinul transilvan", „Cei din urmă ani. Moartea".

Lucian Valea nu are orgoliul şi ticurile descoperitorului de documente inedite, mărturiseşte din capul locului a nu avea „ambiţia întîietăţii", dar o cercetare de asemenea anvergură duce inevitabil la descoperiri, chiar dacă nu din cele mai relevante, şi se grăbeşte să menţioneze, cu aleasă gratitudine, numele unor colaboratori de un zel extraordinar în recuperarea unor documente din arhivele de la Cluj-Napoca, Bistriţa şi Năsăud (Pompei Boca, Al. Matei, Ion Mureşan, Ina Şuteu, Grigore Găzdac). Atitudinea faţă de izvoarele de informaţie, discernămîntul în selecţie, comentarea actului biografic pot fi probate la tot pasul. Să luăm, bunăoară, mult comentata problemă a întoarcerii lui Coşbuc în Transilvania, după stabilirea sa la Bucureşti. Tonul lui Valea devine polemic şi deopotrivă conciliant, pregătindu-şi concluzia de bun-simţ: „Nu cred că e nevoie să-i atribuim poetului escapade romantice cu treceri clandestine de frontieră, deghizat în ţăran sau îmbrăcat „domneşte în negru", cu prezenţe de operetă la înmormîntarea părinţilor ori cu atitudini joviale de petrecăreţ, „eternizate" pe fotografii" (p. 240). Pe de altă parte, inserînd în carte emoţionanta relatare a lui Goga despre Coşbuc, prezent **incognito** la Sibiu într-o lojă la Casina românească, exegetul îşi manifestă subtextual neîncrederea în autenticitatea scenei însă previne cititorul că secvenţa poate fi adevărată **„ca atmosferă coşbuciană"**.

Judecăţi de valoare asupra operei se fac în treacăt dar, încă în **Argumentul** cărţii, se apreciază că opera este „unul din elementele esenţiale ale vieţii unui scriitor (...) prin timpul, ca durată, investit la scrierea ei". Nu surprind şi sînt pertinente cîte un puseu critic, cîte o sugestie de interpretare venind dinspre biografie spre operă, aceasta mai cu seamă în situaţia în care Lucian Valea însuşi pune în cîteva rînduri problema aparentei discordanţe dintre om şi operă. Călătoriile cu trenul, de pildă, erau punctate adesea de peripeţii, de neprevăzut, căci peisajul, oamenii, dialogul pasionat îl puteau „fura" pe poet, momeala schimbărilor de itinerar ivindu-se atît de des, încît Lucian Valea găseşte în aceste peripluri „un scenariu ce stă, ca şi idilele sale, sub semnul ludic. Un limbaj al sufletului său feminin" (p. 258).

Viaţa lui Coşbuc s-a intersectat cu a multor personalităţi proeminente din cultura vremii : Titu Maiorescu, I. L. Caragiale, Al. Vlahuţă, B. Şt. Delavrancea ş.a., dar dintre toate se desprinde cu pregnanţă chipul lui Ioan Slavici, îndeosebi din perioada sibiană a celor doi (dealtminteri cea mai izbutit evocată în carte). Generos pînă la sacrificiu de sine, „un mare delicat", Slavici a marcat, după cum se ştie, decisiv destinul mai tînărului său prieten, pe care-l considera „în ce priveşte cultura generală mai presus de toţi intelectualii români" ai Sibiului de atunci. Totuşi, dacă Slavici a fost **norocul** (ca să folosesc o replică notorie din **Apus de soare**), atunci „zestrea lui poetică şi culturală (a lui Coşbuc, fireşte — n.n.) de care nu se va ruşina niciodată" şi „experienţa lui transilvană, adevărata lui universitate" (p. 122) au fost **tăria** drumului său către eternitate.

Cu toată acribia selecţiei şi vivacitatea evocării, e de observat că traseul existenţial al poetului intră uneori în zone de ambiguitate şi nedumerire, ba chiar de stupoare. Sînt cîteva momente cînd viaţa lui Coşbuc alunecă sub semne de întrebare cărora Lucian Valea evită să le dea o dezlegare tranşantă. Nu este vorba de eludare sau neputinţă din partea autorului; acest aparent cusur, dimpotrivă, îi particularizează demersul. Sînt în cîteva rînduri pagini de un epic dens, situaţii conflictuale a căror finalitate e fie amînată, fie lăsată în suspans, aceasta datorită precarităţii informaţiei sau absenţei ei totale. Lucian Valea preia faptele, argumentele, cu un acut simţ al vieţii, cu înţelegerea înţeleaptă că orice viaţă conservă latenţe semantice greu sau deloc descifrabile, că existenţa nu poate fi reductibilă la o sumă de fapte omologabile, clişee de comportament, că, în ciuda unei opulente bibliografii, rămîn mereu episoade ce transced în inefabil, în insondabil. E un joc al viziunii de asamblu, al dialogului subsidiar pe care-l aştepţi şi-l întîmpini ca într-un regim de lectură a unui text romanesc modern. Bunăoară, cu toate elucidările în timp, va fi greu să hotărăşti de ce Coşbuc a avut o atitudine mereu retractilă faţă de Slavici ; va rămîne pentru totdeauna interpretabilă inapetenţa lui Coşbuc pentru poezia eminesciană sau pentru proza lui Liviu Rebreanu ; nu se va putea decît aproxima influenţa cărturarului Grigore Silaşi de la Cluj asupra viziunii mitologice a poetului în abordarea folclorului literar ; rămîn — şi, deci, nu-i un cusur în asta — incerte condiţiile în care autorul **Nunţii Zamfirii** trece Carpaţii şi se stabileşte în Capitală ; vor exista în continuare nedumeriri privind natura relaţiiilor cu părinţii, cauzele unor „răceli" definitive etc.

Nu putem încheia fără a pune în relaţie cele două nume — G. Coşbuc şi L. Valea — atît de contrastante temperamental şi caracterologic. Coşbuc este emblematic pentru comportamentul intelectualului ardelean de pe Şomeşul Mare : gestică moale, delicateţe inhibată, vorbă rară, tăceri care spun mai mult decît cuvîntul, o cuminţenie cumpănită, mişcare domoală, rigoare programatică, mîndrie reţinută, eleganţă discretă, efuziuni sentimentale strunite. Ei bine, ce diferenţă în ţinuta civică şi intelectuală a exegetului Lucian Valea — originar din aceeaşi vatră de gînd şi suflet cu a poetului Coşbuc. Cînd confesiv pînă la şoaptă, cînd vindicativ pînă la tonalităţi leonine, gesticulînd febril în pledoariile de o dantelărie retorică, zgomotos şi incomod în sfătoasele sale „chefuri cu idei", curajos în opinii pînă la inconfort, Lucian Valea realizează prin această carte o performanţă nu uşor de atins : o sinteză biografică scrisă cu devoţiune, probitate, rigoare şi reală seducţie ideatică ; o monografie fără de care cartea cea mare a vieţii lui George Coşbuc nu ar putea fi scrisă. Să fie tot Lucian Valea autorul ei ?

Cornel COTUŢIU

JUDECĂTORUL

Se decise să-l cheme şi să-i ardă cîteva palme. Absentase trei ore în şir la matematică, obiect de mare importanţă, copiase la teza de română, se pusese în gură cu profesoara de franceză. Şi, ca să pună vîrf la toate, cu fata grefierului Ilie a plecat în munţi şi, la o cabană, a băut trei alcooluri mari, o drojdie românească, o votcă rusească şi un coniac franţuzesc, în timp ce fata a băut numai lichioruri mici. Aşa a raportat cabanierul, care, cînd l-a văzut pe judecător, s-a aplecat de şiră pînă la pămînt.

Toate au o limită. În consecinţă, a cumpărat o sticlă cu drojdie românească, o sticlă cu votcă rusească şi o sticlă cu coniac franţuzesc. Coniacul l-a procurat cu greu. Să vadă cum bea diavolul. la cei optsprezece ani ai lui, adică dacă duce la gură, ori nu duce la gură.

Îl aude cum intră, cum îşi sterge picioarele de preş. Nu-şi ridică ochii. Nu-şi urni trupul. Ţinea sticla de drojdie într-o mînă. O desfăcu încet, încet...

— Bei un pahar ?

— Un pahar ?

— Şi două ?!...

— Şi două...

Avea să-i dea de băut, să-l îmbete, să-l culce în bucătărie. Va fi cea mai aspră pedeapsă.

Băiatul se aşeză. Supse licoarea, apoi făcu un gest pe care judecătorul îl înţelese. Şi-l acceptă. Nu era băutor, simţea cum stomacul, răscolit, se înghesuie în cuibarul lui, ca o pasăre înghiontită, în timp ce băiatul rămase cu paharul peste masă.

Îi turnă şi-i spuse, fără să-l vadă.

— Eu, în tinereţile mele, am plutit pe Bistriţa. Tu, în tinereţile tale, vei tăia lemne. Îţi cumpăr o drujbă.

— Bine...

Indiferenţa băiatului îl scotea din sărite. Îi veni să-l pocnească, să-l umple borşul. Se stăpîni.

— Mda... Însă cu fata grefierului ce-ai avut ?

— Cu fata grefierului ? Momentan nu răspund la această întrebare.

— Momentan ?!... Te afli în faţa lui tată-tu !

— Mă aflu...

Judecătorul suflă în palmele umezite, chibzuind cu care să-l cirpească mai întîi.

— Mă !... Eu am plutit pe Bistriţa ! Tu vei tăia lemne...

— Bine...

De furie, judecătorul se învineţise. Desfăcu şi votca şi mîna îi tremura. Îşi turnă numai lui. Bău cu înghiţituri mari, în neştire. Şi iarăşi stomacul i se strînse, şi iarăşi i se bulbucă, nevrednic. mai, mai să arunce încărcătura în afară.

— Adică te însori ?

— Nu m-am gîndit.

Stomacul se liniştise. Chiar se înveselise.

— Păi, stai să vezi... Grefierul acesta al meu mă ajunge şi mă ia cam aşa... Cuscre, nu bem şi noi o bere ?... Eu îl liniştesc, mă Ilie, vezi-ţi de hîrtiile tale, n-am timp.

— Şi pentru ce-mi spui mie toate astea ?

— Cui să spun ?

Băiatul avu în ochi o ciudată aprindere, numai pentru o clipă, pe care tatăl o observă.

— Nu-i cazul să-mi spui mie. Dumneata n-ai adus-o în casă pe Aglaia ?... Te-am întrebat ?... Nu te-am întrebat.

Adevărat, o adusese în casă pe Aglaia, si fata a spălat, a măturat. Cum să trăiască în bîrlog ?... Se vede însă că nemernicul a înţeles cu totul altceva. Furia îi era acum groasă şi, privindu-l piezis, răbufni.

— Mă !... Eu sînt judecător nu să te judec pe tine. Eu sînt judecător să judec un oraş... Un ţinut... Şi sînt atîtea. De la iepurii de casă pînă la buteliile de aragaz. De la gardurile rupte pînă la litigiile de moştenire... De la o clipă la alta, vorbea tot mai tare. Şi-am fost cinstit. Şi-am muncit, mă !... Şi muncesc !... Ridicîndu-se, izbi cu paharul. parcă ar fi avut în faţă un duşman. Tu nu munceşti !... Nu munceşti !... Tu eşti o vită !

Băiatul deveni palid şi se ridică, la rîndu-i.

— Să nu mă insulţi !

Suflau amîndoi, aprinşi, şi judecătorul, să-şi stăpînească furia, cumva, desfăcu ultima sticlă, cea de coniac franţuzesc. Căutînd, fără să-şi plimbe ochii, nu găsi paharul.

— Şi cu profesoara de franceză ? De ce te-ai pus în gură cu profesoara de franceză ?

— Cu care, dm'le ? Cu cea şuie ?

— Nu cu cea şuie. Cu cea grasă !

Cuvîntul îi scăpase, deodată, în afara oricărui efort, chiar firesc, şi nu-l putea retrage, să-l bage înapoi, în vreo tainiţă. Nu mai era nici un secret, băiatul întrebase cu cea şuie ?, el nu-l corectase, chiar precizase, nu cu cea suie, cu cea grasă, devenind, astfel, complice. O întîlnise pe stradă, şi profesoara îi spusese ce şi cum. Nu asta îl necăjea cel mai mult, ci faptul că, avîndu-l în faţă, începea să gîndească la fel ca băiatul, începea să vorbească la fel ca dînsul, ca şi cum ar fi fost colegi... Cu cea şuie ?... Nu cu cea şuie, cu cea grasă !... Cum de i-a venit ?... Nu era de ascuns că profesoara de franceză era cam grasă, cam prea grasă, că-i atîrnau şuncile peste centură.

Băiatul preciză, stupid de convingător.

— A venit în clasă. A aruncat catalogul şi s-a rezemat de un colţ al catedrei... M-am ridicat, vă rog frumos, catedra nu rezistă !... Comantapeltiu ?, a venit întrebarea, şi eu mi-am rostit numele.

Zăpăcit, judecătorul reţinu un singur cuvînt.

— S-a rezemat... Cum s-a rezemat, mă ?

Pricepu că nici lui nu-i plăcea de profesoara de franceză, şi ştia precis la ce se referă băiatul, şi-i era penibil să-şi corecteze întrebarea, şi-şi turnă un pahar de coniac franţuzesc, şi bău, fără măsură, fără poftă... Vă rog frumos, catedra nu rezistă... Îl elimină. Precis, îl elimină. Înciudat că nu mai avea vigoare, că băiatul simţise asta, îşi aminti de Ilie, de atitudinea acestuia, ce faci. cuscre, nu bem şi noi o bere ?, şi ridică sticla, şi-o clătină în zare, ce naiba o fi avînd coniacul ăsta de-i aşa de scump ?...

— Şi cu fata grefierului ?... Te însori ?

— Cu cine, dm'le ?... Cu foanfa ?

...Cu foanfa... Poate că seamănă lui tată-su... Ilie, cînd se supără, bîrnîie pe nas, ca un bondar.

Cu nivelul său politic, pricepu că greşise. Nu mai avea nevoie de nici un răspuns. Ilie, bîrnîind pe nas, i-a spus, băiatul dumitale a luat-o pe fata mea şi a dus-o la cabană, eu îi ard cîteva curele, dumneata ce faci cu băiatul... ?

Învins, se posomorî.

(continuare în pag. III)

Constantin BADERSCA

VICTOR SĂHLEANU

Poem cosmologic

Cînd eşti departe — sau tot mai departe,
nu ştiu de fugi, sau de m-absorb în lume
şi lungul drum ce astăzi ne desparte
nu se măreşte cu un Timp anume.

E-acelaşi Timp de Soare şi de moarte
ce tot mai repede ne-azvîrle ca pe stele
şi mă întreb de amintind de ele
citesc în Viaţă sau citesc în Carte.

E-n soarta lor s-alerge tot mai iute
cu cît să le zărim ne e mai greu;
şi în curînd — nici semnele ştiute
nu ne-or ajunge paşii... pasul meu...

Iar raza, ce-i mai roşie, oboseşte
în spaţiul nebulos şi îngheţat :
e urmă de ochi cosmic plîns (fireşte !)
— de ochiul nostru care n-a uitat.

Argheziană

N-am vlagă pentru un alt înc put
cu tot ce-a fost avut şi-a fost durut.
Să scrijelesc în fiecare zi
dorinţa — sau porunca — de a fi
puterile să mi le cerc ca-n tîrg
roata norocului să o învîrt cu sîrg
Să-mi port pe umeri — ca în doi desagi
anii mei răi şi anii ce-au fost dragi
trupul să mi-l împing ca pe-un pietroi
să-mi pierd nădejdile printre nevoi
să nu ştiu unde şade Dumnezeu
(sălaş dacă mai e-n sufletul meu)
să fiu împleticit de-un fulg în floare
şi să poftesc, flămînd, un bob de soare.

Nu am puteri... Dar cine mă întreabă?
Şi vocea cu care mă cert e slabă.
În gînd, cu-ncheieturi de slăbănog
m-agăţ de mădulare şi mă rog
să mă-nfing în zi ca un cuţit
să umblu fluierînd şi împlinit.
Să-ntind, neşovăind, mînă spre măr
să nu adaug răspăr după răspăr
să nu mă-ncurc, păianjen prea zevzec,
în firele pe care le petrec —
să nu blestem cînd mă binecuvînt
să ştiu să deosebesc cer de pămînt.
Dar încă-o dată : cine se întreabă ?
Chiar vocea cu care mă-njur e slabă...

Moment

Culorile se încreţesc pe ape.
Sar peştii după-o stea abia ghicită.
Tu, ca şi luna, mă priveşti de-aproape
şi-arome ai de pajişte cosită.

Mă-mpiedic, pas cu pas, de poezie.
O, gura ta e veşnic inedită...
Te-aş frînge de mijloc în iarba vie
dacă n-aş vrea să te păstrez-ispită.

Cuvintele se joacă între noi
chiar şi atunci cînd spunem adevărul.
Şi ne plimbăm prin oră amîndoi
amurgul cînd îţi netezeşte părul.

Poeme într-un vers

(Dicţionar liric)

Margareta
Ai întrebat petala — şi ţi-ai răspuns tot tu.

Viaţa
Un drum cu serpentine pe care te-am pierdut.

Ascensiune
Urcau plămînii, primii; şi inima — cu ei.

Muzici de Bach
Sînt legi cu mult mai pure decît cele lumeşti.

Dezamăgire
Ai vrut să fiu mereu cum n-am fost niciodată.

Dragoste
Prin inima mea trece întreg sîngele tău.

Între voi
Tu, ce nu ştii să cauţi... Tu — nu ştii să găseşti...

Paradox
M-am consolat cu tine, pentru că te-am pierdut.

Fîntînă
O ciutură mai veche ca orice amintiri.

Înţelepciune
Au trebuie să-mi ardă şi ochii, ca să văd.

Cetate medievală
Oştenii stau de pază să nu se piardă stele.

Gară mică
Un loc parcă anume pentru bun rămas.

Idei tăioase

Păstrează-ți încrederea și n-o dărui. Dăruiește
în schimb blănuri, automobile, vacanțe
în satul de pe malul mării, animale de
rasă, clipa de neuitat. Încrederea n-o dărui.
Fii convins că cineva, într-o zi, ți-o va cîștiga
fără nici un efort.
Idei tăioase, grăbește-le încet: Joseph Rodgers & Sons —
Cutlers to his Majesty. Oțel bun. Nu amorțește.
Bătut de fierari care n-au auzit niciodată de
Planurile Drincei. Și iată că, totuși, ne întîlnim
la masă: pasta asciuta, paisprăzece cocoși, carusel
al tuturor, pînă se termină benzina, pînă se termină
lumina. Încrederea n-o dărui.

Ultima scenă de vînătoare

Mîncam ciment pe pîine. Doar așa, ca să verific
taria cimentului dentar.
În bucătăria enormă, cu tingiri de aramă pînă
sus, pe pereți. Pe masa lungă de stejar, făcută
de mîna mea, pe masa pe care jupuisem
iepuri, căprioare și mistreți.
pe masa unde umplusem gîturi de lebădă și
împănasem sitarii, împrejmuiți de fazani,
becațe și duble, rațe și gîște polare.
Mîncam ciment dentar, doar așa, ca să văd
dacă plombele creierului meu mai rezistă.
„Vreau să fiu numele fluid al lucrurilor
fără memorie". Alice în iepuri
În pădure e un copac uriaș, păsările
cîntă nevăzute-n frunzar, lemnul mesei
din el e făcut, ciinii într-însul
colții și-ascut, nu-i așa Pierre,
nu-i așa ? Ciment pe pîine și fier,
nu-i așa Pierre, nu-i așa Pierre ?
Ne scriem propria istorie și vrem să fim,
În același timp, numele fluid al lucrurilor
fără memorie...

Ion DRĂGĂNOIU

TRANSPARENȚE

Ceasul

Aveam obiectul acela minunat — un paraboloid, spunea cineva — primit în dar de la un bunic împreună cu două povești.

Mi l-a dăruit ca singur lucru perfect inutil întîlnit în viața lui înțesată de bizarerii.

Se spunea că are douăzeci de veacuri, cîte doi stăpîni în fiecare generație și, nu se știe de ce, viața fiecăruia s-a arătat a fi fost plină de miez.

Era originar din Elada și disprețuit de preoți prozaici, tîrzii pentru că nu folosea la nimic.

Uneori ricoșa o rază de soare în pînza celei mai dense meditații și a fost cedat unui barbar pe un ulcior de vin.

A doua oară se spunea că nu.

Era adus din nordul neguros și martor tăcut la prea multe fapte cumplite.

Bărbați fioroși, cu plete, bărbi și priviri de cupru îi spuneau faptele la ospețe.

Nu se știa cum și de ce ajunsese la noi.

Noi l-am cercetat pînă s-au desfăcut două capace și din nucă s-a dezghiocat altă nucă.

Noi am descoperit în el ceasul.

Cineva a spus că e un metal necunoscut și ca sferă ar fi un lucru chiar colosal.

Dintr-o părere de rău poate, cuiva i-a căzut o lacrimă și am aflat adevărul.

Jucăria noastră putea măsura ore, zodii, mișcări de astre și alte lucruri, negreșit.

Am putea meșteri așa ceva abia peste trei veacuri.

Și ce gingășie ne-ar trebui să născocim un mecanism (romanțios, desuet, nu ?) care pornește numai dintr-o lacrimă...

Nu l-am putut folosi niciodată.

Ora arată altfel din fiecare unghi și nu m-am putut întoarce s-o privesc de două ori din același loc.

Cu ochi încăpățînat am urmat tirania loxodromă și nu-i nimic de făcut.

Nenumărate lucruri măsurate într-un singur fel și un singur lucru măsurat în infinite feluri focalizează din cauza ceasului în mine și asta mă obosește.

Cele două povești de origine intersectează aici într-o insomnie perpetuă.

Îl dau pe-o amforă de vin înaltă pînă la barbă și după ce-o beau mă culc.

M. TINESCU

Crepuscul

Satul avea solzi,
Corpul lui dospise ca un nor ;
Umbrele formei curgeau pămîntului ; ploaie de fulgere.
Păcatele putreziseră.
Am intrat în el preț de o rugăciune,
Trecători-i lăsau vorbe bune ca unei oarbe.
Ca-n ape lumina se răzgîndea,
Lume multă,
Își făcuseră grădini, case,
Aveau animale cu zece picioare.
Ochii lor deveniseră mici, muște de toamnă.
În casa lor m-am dezbrăcat de trup și am ieșit.

Ceas vechi

Perdeaua grea de timp ;
Dată vîntului ;
Pornea casa pe oceane neștiute.
Ouăle fostelor lumini se-mplineau în trupu-i.
Serghei ucidea străzile apusului ;
Netemător, păzit de-o armură.
Ceasul vechi călărea prin burguri cenușii.
Femeile erau în piatră,
Cîini de la mii de ani lumină se auzeau,
Azi ;
Cîntecul lor slăbește planetele,
Sudoarea lor cade pe umeri.

Uitați

Verde ; Cîmpia trăia numai prin noroc,
Eu călare, Singurătate,
Neînțelegerea grea lăsa privirea-mi
Să lunece peste toate.
Ca ochiul de vacă amuțise creierul meu.
Haina mea era tăcerea.
Mută, cu spaima pe piele ca lacrima,
Șopîrla-nghețase
Decît mine mai singură.
Așteptam venitorii. Refacerea
Cu teamă mai mare de Tăcere.

Sînzîiana MUREȘEANU

Acasă la... SADOVEANU

Fălticenii — tîrgul de odinioară unde nu se întîmpla mai nimic, însă văzut și așezat de Călinescu îndată după București și Iași ca „producător" de oameni de seamă — a mai sporit cu o... CASĂ! „Casa M. Sadoveanu" din ulița Rădășenilor — loc în care povestitorul a trăit și creat în pedioada 1908—1919 —, a fost... revăzută, adăugită și exemplar restituită pentru publicul larg, în cadrul mai vechii Galerii a oamenilor de seamă a Muzeului Orășenesc Fălticeni. Deci, la „Grădina liniștii", printre rînduri-rînduri de tei, de meri și liliac, o căscioară norocoasă vorbește de-acum, încă o dată, despre SADOVEANU. Șase odăi arătoase„ pavoazate" minuțios cu fotografii și alte imagini — s-au folosit doar pentru materialul iconografic... o mie și unu filme ! — ; cu obiecte din patrimoniul familial. O ulcică, o geantă, luxurianta recuzită piscicolă. Un samvoar... Șase odăi fericite și cumpănite, în care încap: „atmosfera copilăriei de la Pașcani", „perioada fălticeneană", „perioada ieșeană", „Sadoveanu — în arta plastică"„ Sadoveanu — cetățean" etc. Una din săli — se putea altfel ?! — e chiar... sala pasiunilor ! Și, deci, șah, pescuit și multă vînătoare.

Prefața evenimentului, un simpozion evocator realizat de : Costică Arteni (primarul vestit și iubit nu numai la Fălticeni, arhitect de fapte frumoase — „fiecărui locuitor de aici îi revine un trandafir și o lalea"). C. Ciopraga (universitarul distins și erudit, veritabilă „introducere în opera..."). M. R. Iacoban (vorbind despre „marile investiții de suflet făcute aici"). Teodora și Profira Sadoveanu (vivace, fiica preferată a scriitorului, redeșteptînd crîmpeie de pe „ulița copilăriei"), profesoara Mioara Gafencu (din Fălticeni) și — leitmotiv ! —, Grigore Ilisei (un ieșean din Fălticeni). Au fost de față și alți confrați (ieșeni, suceveni) : Ion Țăranu, Doina Florea, V. Constantinescu, Marcel Mureșeanu, George Damian, Horia Zilieru, Nicolae Turtureanu, Ion Beldeanu.

„Postfața" momentului: o lansare de carte: cartea trebuitoare și folositoare a Doinei Florea, proaspăt ieșită de sub teasc — „Mihail Sadoveanu sau magia rostirii". O vizită, apoi, în straniul „muzeu de oceanografie"; „ghid" — încîntătorul savant dr. Mihai Băcescu, fiu de-al locului. Totul s-a petrecut vineri, 29 mai, între răsărit și crepuscul.

Poftiți, așadar, de urcați la „Grădina liniștii" din ulița Rădășenilor! Pentru vreun ceas de taină. Pentru o clipă de... LINIȘTE !

Dumitru BRĂDĂȚAN

Scriu

Scriu despre arbori despre tăcere
despre cuvînt
E totul imn cutezanță pe
pămînt
Despre oameni despre destine
despre-ntîmplări
E totul o cosmică stare de poezie de
atîrnări
Scriu despre sfere despre muzica lor
asurzitoare
E totul ispită și chemare fără de
îndurare

Gheorghe SILEA

PERMANENȚE

Radu I. Sbiera

Radu I. Sbiera s-a născut la 17 decembrie 1876 la Cernăuți. Este al cincilea fiu al cărturarului și academicianului Ion G. Sbiera, originar din Horodnic de Jos, județul Suceava. Radu I. Sbiera devine, ca și tatăl său, profesor universitar, autor de manuale didactice și de studii științifice, avînd o activitate meritorie în domeniul culturii și școlii românești.

Între 1882—1898 își face studiile în orașul natal, devenind profesor de limba și literatura latină. Funcționează 21 de ani ca profesor secundar și alți 21 de ani ca profesor universitar. Își ia doctoratul în 1903, primește docența în 1919. În 1918—1919 este membru și secretar general în Consiliul Național al Bucovinei, membru în Prezidiul guvernului cu funcția de secretar de stat pentru instrucția publică (ministru al învățămîntului pentru Bucovina). Între 1926—1927 este membru în Parlamentul României. Între 1940—1942 îl găsim la Universitatea București. În 1942 se pensionează, iar ultimii ani ai vieții i-a trăit la Caracal, unde se stinge din viață la 6 aprilie 1946.

În timpul vieții a deținut numeroase funcții școlare și extrașcolare, a avut unele misiuni obștești. A fost membru în societățile culturale „Junimea literară" *și* „Societatea pentru cultura si literatura română în Bucovina". *A contribuit cu donatii de cărți la mărirea fondului bibliotecii locale, a contribuit cu bani în numeroase rînduri la constituirea unei tipografii, a unui internat de băieți, a sprijinit dezvoltarea rețelei de grădinițe, școli primare, ateliere-școală.*

Radu I. Sbiera a fost, după unele păreri autorizate, unul dintre cei mai buni profesori de limba latină pe care i-a avut România în perioada interbelică, iar „Gramatica limbii latine" *este opera sa cea mai realizată, un adevărat exemplu* de erudiție clasică. Cartea a cu*noscut trei ediții (1913, 1923, 1929) și a fost tradusă și în germană, franceză, spaniolă.*

Ca intelectual a fost o prezență vie în publicistica vremii, colaborînd la diferite reviste și ziare : „Convorbiri literare", „Gazeta Bucovinei", „Familia", „Junimea literară", „Revista filologică" *ș.a.*

Radu I. Sbiera a fost prin excelență un om de știință. Opera sa, scrisă în patru limbi (greacă, latină, germană, română) și constituită din 36 de lucrări, poate fi categorisită din punct de vedere tematic în cinci domenii de cercetare :

I. studii de filologie clasică (latină, elină — despre Homer, Virgil, Horațiu) ;

II. studii de filologie română ;

III. scrieri literare (poezie, proză, teatru ,studii critice, biografice) ;

IV. contribuții la istoria culturii din Bucovina ;

V. varia (conferințe, discursuri).

Despre Radu I. Sbiera au scris, printre alții, Al. Naum, G. Ibrăileanu, V. Morariu, C. Loghin, P. Froicu, E. Dimitriu și P. Țugui.

Ion PRELIPCEANU

JUDECĂTORUL

(urmare din pag. II)

Iată a venit și ceasul răfuielilor, nu al unor răfuieli între un tată și un fiu, cînd tatăl își pregătește palmele, să-i ardă fiului, celui mojic, cîteva peste mutră. Cineva lipsea în casa lui, și lipsa devenise cumplită. Tristețea îl prinsese în jmic, neputința îl legase de miini și de picioare. Simțea nevoia să respire și deschise fereastra larg. Atunci băiatul a strîns sticlele, le-a încuiat în servantă și a împins cheia în buzunarul halatului, atîrnat în cui. Cînd să plece dincolo, a pus o întrebare, una singură.

— Și mama ?... Unde este mama ?

...După miezul nopții se trezi și bău un pahar cu apă. Împinse ușa și îl văzu. Fără să aprindă lumina, ajunse la patul lui. Îl înveli cu grijă... Vă rog frumos, catedra nu rezistă... Îl elimină. Precis, îl elimină... Îi păru rău că l-a ocărît, că l-a făcut într-un fel foarte urît. Devenise cazul să și-l apropie, să discute cu el, bărbătește.

Se îndepărtă în vîrful picioarelor și, pentru mai multă siguranță, învîrti cheia. La lumina palâ a becului, deschise un sertar. Din maldărul de poze, trase una singură. Privi, cu severitate, chipul unei femei. Și femeia tînără, de pe carton, zîmbea.

Așeză poza pe masă, lîngă lampa de cristal. Și ea, inviată, rîdea mai tare, și era în stare să-l vadă, să-l înțeleagă, să-l mîngîie...

Decis, desfăcu un plic.

Se scutură, îngrozit. El, judecătorul, care a deschis atîtea dosare, urma să deschidă propriul său dosar...

Împins de un gînd, netezi foaia.

Dragă Marie...

Taie primul cuvînt, întotdeauna și-a ascuns sentimentele, întotdeauna a căutat să fie deasupra inimii.

Marie, întoarce-te. E vorba de băiat...

Închise plicul, scrise adresa și, peste puțin, ațipi.

Cînd se trezi, scrisoarea dispăruse.

— Convorbire cu Adrian MARINO —

(urmare din pag. I)

re. Ce interesează „lumea" la ora actuală ?

— „Lumea" este un concept prea general. El ar trebui precizat, localizat, diferențiat. Vă voi repeta o banalitate : interesează, în primul rînd, în Occident, lucruri „noi". Consumul de noutate, de surpriză, de originalitate este aici enorm. De unde și rapida perimare, demodare literară vertiginoasă, specifică acestor medii. Interesează, în domeniul literaturii de masă, de consum, cărțile de succes, de aventuri mai mult sau mai puțin exotice (domeniu în care compatriotul nostru Vintilă Corbul a realizat performanțe). Interesează tot mai mult și eseul politic, personal, critic...

— În epoca actuală este de neconceput o critică și o evaluare exactă a literaturii moderne fără raportare la idei literare. Din acest punct de vedere ce ne puteți spune despre recenta dumneavoastră lucrare apărută la Editura Dacia ?

— **Hermeneutica ideii de literatură,** la care vă referiți, este o lucrare de concepție și sinteză personală, preocupată de cîteva obiective precise : să instituie, pe cît posibil, un început de tradiție hermeneutică literară românească ; să clarifice întreaga sferă a ideii de literatură, conceptul de bază al tuturor studiilor literare și, deci, să orienteze, să elimine erori de gîndire și de situare, să ofere, dacă vreți, un „repertoriu-lexicon" de soluții terminologice și semantice bine verificate și încadrate într-un sistem, să echilibreze, în sfîrșit, într-un fel, eseismul și impresionismul critic predominant. Nu ne facem mari iluzii. Terenul este total nepregătit, dar cineva trebuie totdeauna să înceapă într-un domeniu sau altul.

— Este și această carte gîndită și realizată în consonanță cu celelalte lucrări ale dumneavoastră, adică dominată de ideea de sinteză ?

— Fără îndoială. Cred, de altfel, în superioritatea calitativă și în eficiența culturală superioară a sintezei. Știu bine că ea nu este posibilă fără analiză — zece ani de analiză pentru o oră de sinteză, ca să parafrazez o vorbă celebră — dar cred că numai prin sinteză, se pot depăși calitativ fragmentarismul, descusutul, pseudo-„eseul", improvizația, lucrări inferioare, minore, pe plan cultural și literar. Tot ce am scris sînt lucrări de sinteză, care continuă și încearcă să se sprijine unele pe altele (de pildă **Hermeneutica** actuală desvoltă într-un fel **Hermeneutica lui Mircea Eliade),** într-o perspectivă culturală precisă, unde ar dori să introducă o serie de repere sistematice și stabile. Rezultatul — firește — depinde foarte, foarte mult de context. În orice caz, acesta a fost și este „programul" personal.

PAUL DERMÉE (Franţa)

Sisley

Tramvaiele cîntă pe şinele lor
Dimineaţă pe malurile rîului
Pipa ta pantofii tăi cu cuie tricoul tău de lînă
Plimbă candoarea ta
Cerul de vară vibrează ca un clopot
Ani tineri care treceţi cu gingăşie
Mierea curge prin toate rănile mele
Reproşurile tale
Mesteacăn de argint
Lanţ la pumnii mei
Va modela lumea după dorinţele tale.

În româneşte de Zaharia MACOVEI

Ion CARP FLUERICI : „Bucovinence"

„Vă rugăm să vă uniţi cu noi"

Revoluţia română de la 1848 a fost înăbuşită în Moldova şi Muntenia prin intervenţia forţelor represive ale imperiilor vecine şi acţiunea păturilor retrograde din interior, dar în Transilvania lupta revoluţionară pentru eliberarea naţională şi socială a continuat. N-au putut fi însă înăbuşite şi marile idealuri proclamate de revoluţie ; unitatea, independenţa, libertatea, dreptatea.

Dacă în mai 1848, la adunarea naţională de la Blaj, cei 40 000 de români scandau : „noi vrem să ne unim cu ţara" ; dacă în 12 iunie revoluţionarii munteni lansau într-un apel chemarea „uniţi-vă cu noi fraţi de dincolo de Milcov", iar în august „Gazeta Bucovinei" susţinea că unirea este „cheia bolţii fără de care s-ar prăbuşi tot edificiul naţional", la începutul anului 1849, în condiţiile noi ale evoluţiei evenimentelor, fruntaşii românilor care se găseau sub stăpînirea Austriei au încercat să realizeze primul pas pe calea alcătuirii statului naţional unitar prin unirea tuturor românilor din Ardeal, Banat, Crişana, Maramureş, şi Bucovina într-o singură naţiune independentă".

O delegaţie de români ardeleni în frunte cu Andrei Şaguna, pe căi ocolite, prin Bucureşti şi Cernăuţi, s-a deplasat la Viena pentru a interveni pe lîngă împărat şi guvern să rezolve cererile românilor. În 6 februarie, în cadrul audienţei obţinute la tînărul împărat Francisc Iosif, delegaţia a arătat că suirea lui pe tron trebuie să aducă pentru români „nădejde într-un viitor înflorit şi fericit al tuturor popoarelor", că speră în reformarea imperiului şi în acordarea de „drepturi deopotrivă tuturor popoarelor". După audienţă au alcătuit şi semnat „Petiţiunea naţională". În 11 februarie, Ion Maiorescu i-a scris lui Eudoxiu Hurmuzachi, unul din fruntaşii bucovineni : „vă rugăm să vă uniţi cu noi", informîndu-l că au alcătuit un memoriu în numele tuturor românilor din statele Austriei. Şi Treboniu Laurian, după ce a ajuns la Viena, i-a trimis un bilet lui Hurmuzachi, solicitîndu-i : „Domnia Ta să binevoieşti a veni cu noi". Şi-ntr-adevăr, au semnat petiţia ardeleni (A. Saguna, A. T. Laurian etc.), bucovineni (E. Hurmuzachi, M. Botnariu), români din părţile crişene (C. Pomuţu). Ion Maiorescu, în 5 martie îi solicită lui E. Hurmuzachi să plaseze în ziarele din Viena articole cu privire la situaţia românilor şi cererilor lor.

Ziarul „Gazeta Bucovinei" nr. 3 din 9 martie 1849 informa cititorii că în ziua de 25 februarie 1849 o delegaţie de români, în frunte cu Andrei Şaguna a predat împăratului Francisc Iosif, la La Olmütz, un memoriu.

În memoriu se formulează clar : „Naţiunea română din Marele Principat al Ardealului, din Banat, din părţile vecine ale Ungariei şi din Bucovina, care este cea mai veche între celelalte naţiuni şi cea mai numeroasă în ţinuturile locuite de ea, fiindcă numără pînă la trei milioane şi jumătate... fiind apăsată de celelalte conaţiuni „pretinde" drepturi egale pentru toate naţiunile". În continuare, sînt stabilite în opt puncte cereri fundamentale : „unirea tuturor românilor din statul austriac într-o singură naţiune independentă", „convocarea grabnică a unui congres naţional", „introducerea limbii române în viaţa politică", „reprezentarea naţiunii române în dieta imperiului" etc. Memoriul atrage atenţia că „naţiunea română nu poate să mai rămînă subordonată nici uneia dintre naţiunile din stat".

Ştirea colaborării lui Eudoxiu Hurmuzachi şi Mihai Botnariu cu delegaţii ardeleni a produs o mare bucurie în Bucovina. La cîteva zile Alecu Hurmuzachi îi scria fratelui : „Voi aţi dat expresie gîndurilor intime pe care fiecare adevărat român trebuie să le nutrească, adică ideea de unire... ai acţionat ca un adevărat patriot". Fratele Gheorghe Hurmuzachi îl felicită şi-i mai scrie : „Unirea, organizarea naţională şi concentrarea tuturor românilor din Austria într-un singur mănunchi este o idee atît de frumoasă, atît de mare, atît de grandioasă, încît curajoşii bărbaţi... vor trece în istoria poporului drept cei mai mari binefăcători". Împăratul a primit petiţia şi a promis că va „dispune să fie luată în apreciere amănunţită". Răspunsul pozitiv n-a mai sosit. Între timp, la 4 martie 1849, noul împărat a dat o nouă constituţie ce prevedea că Transilvania va fi guvernată după principiul neatîrnării de regatul Ungariei şi că Bucovina va fi ducat separat.

Delegaţia română, a doua zi, a înaintat un memorandum prin care a combătut propunerea separării românilor susţinînd că ei îşi văd salvarea numai în unire, „care le-ar garanta egalitatea politică cu celelalte naţiuni şi ar exclude orice supremaţie străină". De aceea ei insistă pentru o provincie separată, guvern separat, un parlament separat. Dar la data de 10 martie referatul biroului ministerial asupra memorandului românilor preciza că înfiinţarea unei provincii româneşti ar contrazice constituţia din 4 martie, că „autonomia politică şi bisericească este inadmisibilă".

După două zile delegaţia română a înaintat împăratului „Plînsoarea naţiunii române" în care îşi exprimă dezacordul faţă de constituţie, întrucît îngreunează „unirea care e singurul mijloc de a se ridica şi înainta „naţiunea română.

Andrei Şaguna, considerînd că nu primeşte nici un răspuns pozitiv la petiţiile înaintate, a adresat în 23 aprilie un „ursoiu" ministrului-preşedinte Scwartzenberg cerîndu-i rezolvarea problemelor românilor din imperiu, iar după trei zile, împreună cu fruntaşii croaţilor şi slovacilor, înaintează o petiţie colectivă în care, la punctul al doilea formulează : „poporul român din Ungaria să fie separat şi împreună cu ceilalţi români din monarhia austriacă să formeze o ţară de sub coroană sub expresa declarare şi numire a naţiunii române".

Urmează alte intervenţii ale delegaţiei române în 18 şi în 30 iulie. Dar Viena s-a temut că prin unirea transilvănenilor, bucovinenilor şi bănăţenilor într-un singur stat românesc autonom, cu organizare şi conducere naţională, s-ar fi deschis drumul spre dezmembrarea imperiului habsburgic. În 1851 a anulat pînă şi constituţia liberală din 1849. N-au putut însă împiedica idealurile de libertate şi unitate.

În noiembrie 1918 vechea provincie românească Bucovina s-a unit cu România, iar la 1 Decembrie întreaga Transilvanie, unirea fiind încununarea aspiraţiilor poporului nostru, rezultat al luptei duse de cele mai înaintate forţe social-politice ale vremii.

Nicolae ŞTEIU

CADRAN

Tribulaţii de recenzent

Recenzia — despre care am mai scris la această rubrică — se menţine în „apa călduţă" a periferiei critice, lăsînd impresia, după cum ne-o demonstrează şi unele publicaţii cultural-literare, că se poate şi aşa. Spuneam şi atunci — şi o repetăm — că starea sa precară, intrată de-acum sub unghiul toleranţei, trebuie căutată în primul rînd în amatorismul şi superficialitatea ce şi-au pus amprenta asupră-i (Am zis „superficialitate" deoarece printre semnatari se mai întîlnesc şi nume serioase căzute „pradă" tentaţiei „micilor compromisuri". Rezultatul ? Deruta cititorului). Textele în discuţie nu fac decît să emită, în cel mai bun caz, consideraţii de rutină din care însă nu lipsesc exclamaţiile sentenţioase sau entuziaste şi tocmai de-aceea ridicole. Cartea comentată nu poate fi, în viziunea binevoitorului recenzent, decît „o confirmare a vocaţiei artistice" ce „se înscrie între reuşitele promoţiei" cutare şi care însumează, bineînţeles, pagini sau versuri „de remarcabila literatură", iar autorul nu-i aşa ?, face pe deplin dovada „stăpînirii mijloacelor artistice", cititorul fiind, prin urmare, asigurat că va mai auzi de numitul scriitor, dacă nu chiar sfătuit să-i aştepte „cu încredere viitoarele apariţii editoriale".

De aici şi pînă la „lumea ca literatură" nu-i decît un pas. Şi iată-l pe Tudor Octavian alegîndu-şi drept personaj de proză („Balul debutanţilor", **Luceafărul** nr. 21), pe cine credeţi ? tocmai pe „incriminatul" recenzent. Eroul său, cronicarul, îşi propune (împotriva convingerilor sale estetice) să salute în termeni elogioşi romanul unui concetăţean, „Cezar Bragadiru, talentatul nostru concetăţean". Deşi cartea e proastă, mai precis, „minte viaţa", recenzentul odată intrat în joc minte şi el : „Textul, meditează acesta, trebuie împănat generos cu referiri la clasici şi contemporani şi cu o serie consistentă de concepte precum : idealitate, sublim, autentic, etern, suprem, exhaustiv, adevăr". Intr-o asemenea întreprindere, desigur sortită eşecului, prima condiţie — ne informează maliţiios T. O. — este să nu dai înapoi : „Ori de cîte ori am de scris recenzii favorabile la cărţi stupide, procedez ca sinucigaşii : nu-mi las nici o cale să mă răzgîndesc". Din aceste motive, pentru **impresie**, trebuie găsit mai întîi titlul potrivit. Ceva care să sune cam aşa: „O creaţie complexă", „Ofensiva autenticului", „Faptul de viaţă la modul absolut". Urmează apoi prima frază (adevărată „probă" de încercare, precizăm noi şi T. O. ne-o confirmă : „La baza cronicii trebuie pusă o aserţiune, care **să pară** (subl. n.) a spune totul despre ce va urma, dar care să nu dezvăluie nimic". De altfel, continuă T. O., „Primele şi ultimele propoziţiuni consumă cea mai mare parte din timpul unui text favorabil la o carte tîmpită". Şi acelaşi T. O., prin vocea personajului său, conchide : „În celelalte nouăzeci şi ceva de rînduri — pe care le înşir la iuţeală — sînt liber să vorbesc despre orice. Singura regulă ce trebuie urmată e ca vîrfurile de frază să fie suficient de înalte şi de dese pentru ca nici măcar romancierul... să nu desluşească afirmaţia de negaţie".

Mai în glumă, mai în serios T. O. reuşeşte să dezvăluie de fapt „mecanismul" acestor artificii „de circumstanţă". Numai că recenzentul în cauză nu poate şi nu se poate păcăli la nesfîrşit. Credinciosul său cititor (om modest ce locuieşte în acelaşi bloc cu cronicarul) îl va determina să accepte „momentul adevărului" : inutilitatea acţiunii sale dusă pe parcursul a nu mai puţin de „şapte sute paisprezece cronici". Prezentîndu-i biblioteca personală, alcătuită numai din volumele recenzate de colocatarul său, cronicarul-narator se trezeşte la realitate :„ Mă ridic de pe scaun şi mă apropii de rafturi cu mersul celui ce se îndreaptă către eşafod... O bibliotecă de maculatură. Autori de care n-a auzit nimeni, romane care au murit chiar în clipa apariţiei, culegeri de eseuri de autori despre care nu se mai vorbeşte de mult şi nici n-o să se vorbească vreodată".

Orice comentariu ar fi de prisos.

Ioanid DELEANU

CONSEMNĂRI

● TOADER HRIB

Aflat la vîrsta patriarhilor, Toader Hrib din **Arbore**, tărm românesc de pe care timpul priveşte în larg, osteneşte, ca-n tinereţe, deasupra paginii albe, îşi adună din amintiri manuscrisele, şterge praful de pe întîmplările lumii. Treptele casei sale, au cunoscut paşii celor veniţi de pretutindeni, în lungul şir de ani, cireşii şi prunii au crescut mari. Nimeni nu poate spune ca el cum au trecut pe-aici peste o sută de mii de oameni ! Autorul **Cronicii de la Arbore** se luptă cu vremea, cu greutăţile bătrîneţii, cu gîndul la ce va fi după el în casa lui, în pridvorul lui şi pe cărările din apropiere. Stăm acum şi-l privim, în vreme ce soarele încălzeşte pietrele, în vreme ce păsările cîntă în arbori, iar vîntul dinspre apus se linişteşte.

Stăm şi-l privim, acum la 90 de ani, şi ne gîndim cum va arăta omul acesta neînfrînt la o sută de ani.

Marcel MUREŞEANU

● Întîlnire

Societatea de Ştiinţe Filologice, filiala Rădăuţi, a organizat o interesantă întîlnire cu distinşii universitari Mihai Drăgan şi Ioan Lobiuc.

Tot cu acest prilej a avut loc şi lansarea cărţii din colecţia „Eminesciana", **Intrepretări 2**, autor Mihai Drăgan.

Avertismentul lansat de conferenţiar dr. Mihai Drăgan, legat de receptarea poeziei eminesciene de către tînăra generaţie este, considerăm, un prea îndreptăţit apel adresat dascălilor de azi de a încerca — în pofida tuturor greutăţilor — o modelare a tinerilor, spre perceperea valorilor adevărate, spre perceperea clasicilor noştri.

Ideea fertilă, destăinuită de dr. Mihai Drăgan, de a cerceta — prin lecturi simultane — evoluţia în cercuri concentrice a operei eminesciene, sugerează şi posibilitatea asimilării liricii (şi nu numai) poetului tot în cercuri concentrice, pe măsura cristalizării la copii a puterii de abstractizare şi receptare asumativă a valorilor, astfel încît evoluţia lor în cultură să fie legată cu cele mai sensibile simţiri de şi prin Eminescu, precum inelele din tulpinile sănătoase ale marilor arbori.

Michaela-Adriana SĂLCEANU

● Expoziţii

132 lucrări de pictură, grafică, sculptură, artă decorativă şi design vestimentar, semnate de 63 de plasticieni amatori, au alcătuit expoziţia judeţeană de artă plastică a celei de a VI-a ediţii a Festivalului naţional „Cîntarea României". Cu mult deasupra palmaresului din celelalte ediţii ale festivalului, numărul lucrărilor promovate la expoziţia republicană se ridică acum la 56 şi poartă semnăturile a 41 de autori.

Expoziţia judeţeană de artă populară a inclus peste 350 lucrări (ţesături groase şi subţiri, costume, piese de port, obiecte din lemn şi os, ouă încondeiate, împletituri din nuiele, ceramică, instrumente muzicale, lucrări de valorificare a creaţiei populare în unităţi ale cooperaţiei meşteşugăreşti etc.), dintre care 217 au fost selectate pentru etapa republicană. (V. R.).

● Şezătoare literară

La secţia din oraşul Siret a Întreprinderii de Tricotaje „Zimbrul" Suceava a avut loc o întîlnire a membrilor Cenaclului Suceava al Uniunii Scriitorilor cu oameni ai muncii, iubitori de literatură. Au participat poeţii Ion Beldeanu, Ion Cozmei, George Damian, Eugen Axinte şi Cornelia Maria Savu.

Manifestarea s-a desfăşurat în cadrul „Decadei culturii siretene" care a mai inclus numeroase alte acţiuni politico-educative şi artistice. (I. D).

● Decada culturii fălticenene

Cea de-a patra ediţie a decadei din acest an s-a desfăşurat sub sugestivul generic „Fălticeni, prezenţă activă în cultura românească". Structurată pe zile dedicate educaţiei politico-ideologice, educaţiei şcolare, juridice şi politice, artelor şi literaturii, suita de manifestări a inclus o bogată şi interesantă paletă de acţiuni specifice : simpozioane, dezbateri, expuneri, consfătuiri, mese rotunde tematice. (I.B.)

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÎRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREŞEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DUMITRIU
Tehnoredactare : Valentin MILICI

Comitetul judeţean de cultură şi educaţie socialistă Suceava
Str. Mihai Viteazul nr. 48